

Sociale Veiligheid op zomerkamp

Ieder kind heeft recht op een omgeving waar het zich op het gemak voelt en zichzelf kan zijn. Een sociaal veilige, inclusieve omgeving zonder intimidatie, geweld of pestgedrag. Als organisatie heb je immers de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat je vrijwilligers en deelnemers fysiek en sociaal veilig zijn.

Maar sociale veiligheid bij vakantieactiviteiten gaat nog verder dan dat! Hoe zorg je ervoor dat je staf op een goede manier omgaat met de jonge deelnemers? En met elkaar? Hoe gaat een leidinggevende op een respectvolle wijze om met vrijwilligers die soms een andere kijk op zaken hebben? Hoe los je conflicten het beste op? Sociale Veiligheid is een verzameling van deze heel belangrijke vragen!

Deze toolkit helpt bij het verkennen van de bovenstaande vragen. Dit doet het op drie manieren:

1. Een stappenplan, die helpt een sociaal veilige omgeving te creëren,
2. Een risicoscan, die mogelijke valkuilen en gevaren aan het licht brengt,
3. Een serie casussen om Sociale Veiligheid bespreekbaar te maken voor werknemers en vrijwilligers van jouw organisatie.

De toolkit heeft als doel een gesprek te starten over sociale veiligheid en om samen te bedenken waar jullie staan, en waar jullie naartoe willen. Hierbij hoort ook de allerbelangrijkste vraag: hoe zorg je ervoor dat iedereen zich thuis voelt bij jouw vakantieactiviteiten?

Stappenplan naar een sociaal veilig zomerkamp

Erken dat het onderwerp belangrijk is, en zet het op de agenda.

Gebruik de risicoscan als eerste leidraad om te kijken waar mogelijk sociaal onveilige situaties zouden kunnen ontstaan. Betrek er meer mensen bij, bijvoorbeeld ook ouders of vrijwilligers die al langer rondlopen en vergelijk hoe iedereen erover denkt. Wellicht kijkt een ouder er heel anders tegenaan en biedt daarmee nieuwe inzichten.

1

Sociale Veiligheid op zomerkamp

Zorg voor preventief beleid.

Voorkomen is beter dan genezen. Als je door preventieve stappen problemen weet te voorkomen is dat veel makkelijker dan ingrijpen op het moment dat er wel problemen zijn. En dat draagt bij aan het gevoel van sociale veiligheid. Zeker als het gaat om groeps cultuur of -sfeer. Dit betekent bijvoorbeeld dat je een lijn moet trekken in het maken van grapjes: wat grappig is voor de een kan kwetsend zijn voor de ander!

Bij een goed preventief beleid voor een sociaal veilige omgeving bouw je diverse stappen in om onveilige situaties te voorkomen. Zorg voor een duidelijke gedragscode die uitgedragen wordt door de vrijwilligers en een aannamebeleid van nieuwe vrijwilligers met een intakegesprek, begeleiding én basistraining. Ook zijn het aanvragen van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG, gratis voor vrijwilligers die met jeugd werken) en het hebben van een vertrouwens(gedrag)persoon belangrijke preventieve middelen.

Bedenk tegelijkertijd wel dat deze beleidsonderdelen, hoe belangrijk ook, niets doen aan de cultuur binnen een organisatie. Een nieuwe vrijwilliger zal nog steeds een VOG krijgen, ondanks dat een bestuurslid of andere vrijwilliger zich als een dictator gedraagt.

2

Maak het preventief beleid vindbaar en bespreekbaar.

Het lijkt een open deur dat je informatie over sociale veiligheid bekend en vindbaar moet zijn, en voor veel bestuursleden is dat vaak wel het geval. Maar voor vrijwilligers, die vooral bezig zijn met de uitvoering, is het vaak veel minder bekend. Plaats het daarom op plekken waar de vrijwilligers het kunnen vinden, zoals de website, of zet het in je maandelijkse nieuwsbrief naar de vrijwilligers.

Zorg als je met kinderen werkt dat het beleid ook bij de ouders/verzorgers bekend is. Dan laten ze hun kind geruster bij je achter.

3

Sociale Veiligheid op zomerkamp

Bespreek het onderwerp in open gesprek met de vrijwilligers.

Voor een open en veilige cultuur binnen je organisatie is dit eigenlijk de belangrijkste, maar misschien ook wel de moeilijkste stap. Om een veilige sfeer binnen je organisatie te creëren én te houden, moet het onderwerp bij de vrijwilligers bekend zijn, moet je ze meenemen in het onderwerp, de risico's en hoe daarmee om te gaan. Hierbij kan je denken aan speciale zorgvragen of achtergronden, maar vooral ook welk gedrag wel en niet wenselijk is, en hoe je daarmee kan omgaan.

Wat dit mogelijk lastig maakt is dat de vrijwilligers zich vrij moeten voelen om hun mening te uiten en dat zij zelf tot de juiste inzichten en conclusies kunnen komen. Want dat betekent dat zij eigenaar worden van de gedachte en zich ernaar zullen gedragen. Als bestuur kan je dit niet afdwingen. Het bestuursstandpunt voorlezen resulteert niet automatisch tot acceptatie en de beoogde positieve sfeer.

Wees je ook bewust van de rol die iemand heeft. Een bestuurslid of vrijwilliger die 'al heel lang mee gaat' laat wellicht door 'senioriteit' weinig ruimte in een gesprek wat kan resulteren in een gevoel van onveiligheid voor andere aanwezigen. Het is dan mogelijk handig om iemand anders het gesprek te laten voeren.

Geef ook aan dat vrijwilligers te allen tijde suggestie kunnen aandragen. Zorg er ook voor dat je in gesprek gaat met vrijwilligers met verschillende achtergronden, want ze hebben soms een (heel) andere kijk.

4

Sociale Veiligheid op zomerkamp

Evalueer en stel bij.

Een plan is nooit meteen perfect. Het is mogelijk dat er een preventief beleid of een gedragscode wordt opgesteld zonder problemen op te lossen. Bekijk gemaakte plannen en beleid op frequente basis. Dit kan jaarlijks, halfjaarlijks of vaker zijn. Een frequente basis is 'key', ook omdat door maatschappelijke ontwikkelingen onderwerpen in een andere daglicht kunnen komen te staan en dus een andere benadering behoeven.

5

Herhaal, herhaal en herhaal!

Heb je eenmaal die veilige cultuur binnen je kamp of activiteit, dan is het niet vanzelfsprekend dat dit zo blijft. Voor je het weet slijt er na verloop van tijd een 'zo doen we dat nou eenmaal'-houding in, of zorgen wisselingen van vrijwilligers ineens voor spanningen.

De enige manier om die veilige omgeving te behouden is door het onderwerp op de agenda te houden en er frequent aandacht aan te besteden. De hoeveelheid aandacht die je er aan besteedt kan uiteraard variëren, afhankelijk van de groep vrijwilligers én hoeveel aandacht je het de voorgaande jaren hebt gegeven...

6

Checklist Sociale Veiligheid op zomerkamp

1

Sociale Veiligheid heeft dit jaar op de agenda gestaan om te bespreken.

JA
 NEE

Er is binnen onze organisatie een (bestuurs)verantwoordelijke voor het onderwerp Sociale Veiligheid.

JA
 NEE

2

3

Er is met de vrijwilligers over het onderwerp Sociale Veiligheid gesproken.

JA
 NEE

We hebben een aannamebeleid voor nieuwe vrijwilligers.

JA
 NEE

4

5

Wij werken met een gedragscode voor al onze vrijwilligers.

JA
 NEE

Wij vragen een VOG aan voor alle vrijwilligers.

JA
 NEE

6

7

Wij hebben een vertrouwenspersoon binnen onze organisatie.

JA
 NEE

Risicoscan Sociale Veiligheid op zomerkamp

Waar zitten de risico's?

Elke organisatie wil een zomerkamp of -activiteit waar de deelnemers en vrijwilligers zich fysiek en sociaal veilig voelen en zet zich daar vanzelfsprekend voor in. Toch kan het verstandig zijn om eens met wat mensen in overleg te gaan en te bedenken waar risico's bestaan of kunnen ontstaan.

Wil je dit slim aanpakken? Vraag dan ook enkele mensen van buiten je eigen organisatie om mee te denken, bijvoorbeeld een paar ouders of iemand die vaker inschattingen maakt met betrekking tot veiligheid. Om je op weg te helpen geven we je 3 categorieën waar je de meeste risico's in kan bundelen.

Categorie 1: Risicolocaties.

Bij risicolocaties gaat het met name om de feitelijke ruimte van een zomerkamp of vakantieactiviteit. Zijn de wc's en douches goed verlicht en afsluitbaar, heeft het terrein 'verborgen hoekjes' of zijn er struiken of bosschage? Zijn deuren van andere ruimtes van een kampgebouw of school af te sluiten waardoor mensen opgesloten of buitengesloten kunnen worden? Is het terrein openbaar of komen er veel bezoekers op het terrein? En als er andere mensen aanwezig zijn is het dan duidelijk dat die niet bij de groep horen en/of wat ze komen doen?

1

Risicoscan Sociale Veiligheid op zomerkamp

Categorie 2: Risicosituaties.

In deze categorie gaat het vooral om het gedrag van vrijwilligers en/of deelnemers dat risico kan leveren. Bijvoorbeeld een-op-een situaties waarbinnen een duidelijk machtsverschil bestaat. Dit kan voorkomen tussen vrijwilligers en deelnemers maar kan ook gelden voor een dominant bestuurslid en een jonge, nieuwe vrijwilliger.

Andere risicovolle een-op-een situaties zijn mogelijk het toepassen van EHBO, de tekencontrole, of vervoer naar zwembad.

Ook positieve stereotypen vallen onder risicosituaties, zo kan bijvoorbeeld het stereotype 'aziaten zijn slim' beledigend zijn. Andere situaties die risico's opleveren zijn roddelen, negeren, pest- of negatief gedrag, hebben van een lievelingetje (of juist tegenovergestelde), maar ook onduidelijkheid in afspraken of regels waardoor die niet eenduidig worden toegepast.

2

Categorie 3: Risicocultuur.

In deze categorie draait het om groeps sfeer of -druk, waardoor er geen ruimte is voor nieuwe initiatieven of 'andersdenkenden'. Denk bijvoorbeeld aan een groep waar het 'gewoon' is om grove grappen te maken.

In deze categorie horen ook opmerkingen zoals 'zo doen we dat al jaren', maar ook een te sterke doel- of prestatiegerichte houding of cultuur waar geen enkele ruimte is voor het maken van fouten en daarvan leren.

3

Voor de zekerheid, bovenstaande situaties in de drie categorieën zijn voorbeelden, maar dekken het onderwerp niet 100%. Bespreek met een paar mensen waar de mogelijke risico's in jullie organisatie(s) zitten.

Het is aan te raden om de risicoscan frequent uit te voeren en hier verschillende deelnemers, werknemers en partners bij te betrekken. Op deze manier heb je een goed en recent overzicht van hoe je organisatie ervoor staat en kan je, indien nodig, op tijd bijstellen!

Meer weten of een uitgebreidere risicoscan? Bekijk dan de website van NOV bij het onderwerp 'In Veilige Handen'.

Sociale Veiligheid Casussen

Bij onderstaande casussen zijn er geen foute antwoorden. Het gesprek is het belangrijkste. Bij het bespreken van de casussen is het daarom belangrijk dat iedereen aan het woord komt en alle deelnemers elkaar uit laten praten. Zet zo nodig een gespreksbegeleider in die zorgt dat het gesprek niet afdwaalt en die er op toeziet dat iedereen aan het woord komt. Gebruik briefjes met daarop de casussen en laat steeds iemand anders een briefje trekken. Of volg met je groep een training over sociale veiligheid om zo het onderwerp binnen de groep meer gewicht te geven.

Wat doe jij bij onderstaande situaties?

1

Een vrijwilliger is een Eritreese vluchteling. Ze vindt het vervelend dat ze voortdurend vragen krijgt over oorlog en geweld. Ze woont inmiddels een paar jaar in Nederland en wil niets liever dan een gewoon leven oppakken. Ze is ook verlegen en weet niet goed wat ze moet zeggen.

Een kind geeft aan dat zij er altijd uitgepikt wordt om vervelende klusjes te doen. Ze denkt dat de begeleidster een hekel aan haar heeft.

2

3

Een vrijwilligster vertrouwt je toe dat zij zich niet veilig voelt in de buurt van een andere vrijwilliger. De andere vrijwilliger maakt schunnige opmerkingen en raakt haar zo nu en dan aan.

Een oudere vrijwilliger, een volwassen man van in de vijftig, zegt te worden gepest door zijn collega's. Vooral jonge collega's vallen hem lastig met opmerkingen dat "zijn leven nu wel zo'n beetje voorbij is".

4

Sociale Veiligheid Casussen

5

Er is een WhatsApp groep waar alle vrijwilligers in zitten. Een van de vrijwilliger plaatst vaak berichtjes met een sterke politieke ondertoon. Wanneer hij hierop wordt aangesproken geeft hij aan dat hij vrij is om berichten te plaatsen en dat hij het belangrijk vindt om deze informatie te delen. Een aantal vrijwilligers heeft nu het plan opgevat een nieuwe WhatsApp groep op te richten zónder deze ene vrijwilliger.

Een meisje zit te huilen in een tent tijdens het zomerkamp. Ze heeft in haar broek geplast en wil niet naar buiten. Er zijn alleen mannelijke begeleiders aanwezig.

6

7

Een deelnemer van een activiteit vindt dat hij wordt gediscrimineerd. Tijdens een spelletjesmiddag spelen jongeren een spel, waarbij ze bij wijze van beloning spekjes (snoep) kunnen krijgen. De jongen heeft een Islamitische achtergrond en voelt zich gediscrimineerd omdat de spekjes gelatine bevatten.

Er komt een meisje naar je toe, ze geeft aan dat jongens tijdens het omkleden de meisjes begluren en flauwe grapjes maken.

8

Sociale Veiligheid Casussen

9

Een vrijwilliger geeft aan dat cliënten/deelnemers grapjes over hem maken omdat hij transgender is.

10

Een vrijwilliger wordt erop aangesproken dat hij wederom te laat aanwezig is op de activiteit. De vrijwilliger heeft vaker woede-uitbarstingen maar maakt het nu wel erg bont. Hij begint te schreeuwen en slaat met zijn handen wild om zich heen.

11

Een vrijwilliger drinkt geregeld een biertje tijdens het begeleiden van jeugdactiviteiten.

12

Je begeleidt een jeugdactiviteit samen met een andere vrijwilliger. De andere vrijwilliger voelt zich onwel en wil naar huis om uit te rusten. Dit zou betekenen dat jij de enige begeleider bent. De activiteit duurt nog een uur.

13

Er is een vrijwilliger met een crimineel verleden. Hij heeft in de gevangenis gezeten en is inmiddels door goed gedrag weer vrij. Hij klaagt dat andere vrijwilligers hem mijden. Deze geven aan dat ze zich niet veilig voelen in zijn buurt.

Sociale Veiligheid Casussen

14

Een vrijwilliger geeft aan dat hij wordt gepest omdat hij een kruisje om zijn nek draagt.

Een kind van 16 wordt uitgescholden omdat zijn moeder 'nog steeds kleding voor hem koopt'.

15

16

Eén van de meisjes komt op het zomerkamp naar je toe met de mededeling dat ze ongesteld is geworden. Het is haar eerste keer en ze heeft geen maandverband bij zich. Ze voelt zich heel beroerd en wil eigenlijk naar huis.

Eén van de vrijwilligers geeft heel veel aandacht aan een jongen die thuis heel veel problemen heeft. Hij vertrouwt deze vrijwilliger en deelt zijn problemen graag met haar. Ze gaat ook af en toe apart met hem wandelen, omdat hij dan veel vertelt. Ze is dan niet beschikbaar voor het leiden van de spelletjes met de rest van de groep.

17

18

Op het kamp vinden de jongens het een sport om 'over te lopen' naar de meisjesslaapzaal. De meisjes komen je om hierover te klagen, ze willen dat dit stopt.

Extra hulp nodig of een kleine training? Informeer dan bij YMCA Nederland naar de mogelijkheden:

- 035-6668700
- info@ymca.nl
- www.ymca.nl

